

Korányi Sándor professzor (1866-1944)

*A vese funkcionális diagnosztikájának megteremtője,
a Pécsi Erzsébet Tudományegyetem díszdoktora (1937)*

Korányi Sándor professzor munkásságáról és emberi nagyságáról először a múlt század hatvanas éveinek elején a budapesti Semmelweis Egyetem I. sz. Belgyógyászati Klinikáján Magyar Imre professzor tantermi előadásán hallottam. Ő Korányi Sándor professzor lelkes híve, tanítványa és tanítómesterének utolsó, nehéz hónapjaiban is testi-lelki gondozója volt. A Korányi-iskola, Korányi Sándor professzor klinikája 1909-től 1936-ig élt és virágzott. Magyar Imre professzor az iskola kialakulásáról, működéséről, eredményeiről, tanítványairól szépirodalmi tevékenysége során számos könyvében (Kozmikus sértődés 1969, Stílusgyakorlat 1971) és tudományos monográfiában (A Korányi Sándor Társaság Tudományos ülései VII., 1966; Korányi Sándor emlékére születésének 100. évfordulóján) számolt be. Ezekben foglaltak medikuskoromtól végig kísérték, és a munkák ma is könyvtáram értékes kincsei közé tartoznak. Magyar Imre professzor írja (Stílusgyakorlat 1971) „a Korányi-iskolára jellemző a pathophysiológiai, a funkcionális szemlélet, az alaptudományok alkalmazása, a kísérletezési hajlam, a kitekintés a tág világba, a humanizmus és az ember szeretete”.

Az elmúlt évben az a megtiszteltetés ért, hogy a Magyar Nephrologiai Társaság vezetősége Korányi Sándor-díj odaítélésére tartott érdemesnek. A díjat a társaság vezetősége 1992-ben alapította, azok számára, aki többek között „a Magyar Nephrologiát jelentősen támogató munkássággal rendelkeznek”. Az érmet Kass János, Kossuth-díjas grafikusművész készítette. Külön megtiszteltetés volt számomra, hogy tevékenységemet Wittmann István professzor ismertette, majd adta át a Korányi Sándor-érmet és a díjazásról szóló oklevelet (1. ábra). A díj átadását a díjazott által összeállított, többnyire életművét taglaló emlékelőadás követi, melyet „Több, mint fél évszázad a dialízis ellátás fejlesztésében és fejlődésében” címmel tartottam meg a Magyar Nephrologiai Társaság XXXVI. Nagygyűlésén (Szeged, 2019. október

1. ábra. A Korányi-díj átadása – Karátson András és Wittmann István (MANET XXXVI. Nagygyűlése, Szeged, 2019. október 17.)

17-19.). Az előadás PDF-formátuma a Nephrologiai Társaság honlapján érhető el.

Az évente egy vagy két díjazott előadásában szabadon választott lehetőség, hogy Korányi Sándor professzor munkásságával kapcsolatos gondolatait foglalja össze. Előadásom elején röviden ismertettem Korányi professzor pécsi kapcsolatait. Az 1936/37-es tanév Korányi professzor életének egyik legnehezebb periódusa volt. 1936-ban klinikáját felszámolták, működését megszüntették, tanítványait elbocsájtották és Korányi professzort nyugdíjazták. Az ezt követő években Korányi professzor konzultánsi feladatot látott el a tanítványok Stefánia úti gyógyintézetében. Akkor már négy egyetem (Boroszló, ma Wrocław, Lyon, Szeged, Athén) díszdoktora volt. Ángyán János professzor, a pécsi belgyógyászati klinika igazgatója indítványozta Korányi Sándor professzornak a díszdoktorrá avatását a Pécsi Erzsébet Tudományegyetemen. Laudációja 7 oldal terjedelmű, mely a Pécsi Tudásközpont könyvtárában érhető el, és mai szemmel nézve is korszerűen foglalja össze a professzor munkásságát, valamint emberi nagyságát. Ebből csak néhány gondolatot emelek ki. A tiszteletbeli doktorrá avatást (1937. június 6.) indítványozó Ángyán János professzor sorai Korányi Sándor professzorról: „nevét az orvostudomány történetébe írta be, mely őt a funkcionális vesediagnosztika atyjának tekinti.” „A vidéki „menekült” egyetemek fenntartása mellett szállt síkra mondván, az egyetemeknek nemcsak az a feladata, hogy az országnak jó orvosokat képezzenek, hanem az egymás között folyó versenyekkel a tudományt fejlesszék.” „Tanítványaival együtt ellátogatott hozzánk Pécsre, elment Szegedre és elment Debrecenbe. A vidéki egyetem belklinikájának professzorát és tanítványait saját klinikáján látta vendégül.” „Ritka kivételes tudós, nagy orvos és igaz ember, és ezért javaslom, hogy karunk őt honoris causa doktorrá avassa.” A díszdoktorrá avatás utáni percekben készült felvétel (MTA Könyvtár

2. ábra. Korányi Sándor professzor díszdoktorrá avatása után, Erzsébet lánya és Ángyán János professzor kíséretében (Pécs, 1937. június 6.)

anyagából, Ms 5244/32-33, engedélyükkel) Korányi Sándor professzort a kísérő, Erzsébet lányával és az indítványozó Ángyán János professzorral mutatja (2. ábra).

A fentieket jelen írásomban Korányi professzor további munkásságával egészítem ki. Az orvosi oklevelet 1888-ban Budapesten szerezte meg. Medikus korában Claude Bernard műve gyakorolt maradandó hatást további munkájára. Huszonhárom éves, amikor Goltz strasbourgi intézetében élettani kísérleteket végzett. 1889-től apja, Korányi Frigyes klinikáján dolgozott, ahol 1895-ben adjunktus, közben az Állatorvosi Főiskolán (1891-92) az élettan előadója volt. Miniszteri rendelet értelmében nem lehetett apjának intézetében adjunktus, ezért a Budapesti István Kórházban vállalt főorvosi állást (1995). Itt ismerkedett meg a klinikum gyakorlati kérdéseivel. Nőgyógyászati műtét során az uréter alsó szakasza megsérült, ezért a csonkot a bőrbe kivarrták. A kérdés az volt, hogy mennyire ép a másik vese, elvégezhető-e a sérült oldalon a nefrektómia? Ez az eset indította el Korányi Sándor vesekutatását. Megállapította, hogy az uréter a sérült vesé-

ből ürülő vizeletben a konyhasó-, foszfát-, húgysav-tartalom csökkent, a vese jelentősen károsodott, míg az ellenoldali vese működése jó volt. További megfigyelése során hyposthenuriának nevezte, amikor a vér és vizelet fagyáspontcsökkenése (fajsúlya) közelít egymáshoz, a vese kiválasztó képessége jelentősen beszűkült, míg asthenuria esetén a vér és vizelet fagyáspontcsökkenése (fajsúlya) azonos, a vese alkalmazkodó képessége teljesen megszűnt, mely veseelégtelenséget jelenthet. Ezzel összefüggő vizsgálatai alapján tekintik Korányi Sándort a vese kórélettan megalapozójának. A Magyar Nephrologiai Társaság keretei között különösen Radó János és Sonkodi Sándor professzorok tettek sokat Korányi Sándor professzor vesekutatásának ismertetéséért, hazai és nemzetközi elismeréséért. Korányi Sándor professzor tudományos munkássága az orvoslás számos aspektusát felölelte, de legmaradandóbbat, a további fejlődés kiindulópontját a vesegyógyászat terén alkotta.

*dr. Karátson András
emeritus professzor*